

גרוינבסקי, דין-וחשבון

דין וחשבון על רצח יהודים במחנה חלמנו. חובר בחורף 1942 בגטו ורשה בידי ארכיון רינגלבלום (ראה 'ענג שבת'), על-סמך עדותו של יעקב גרוינבסקי (Jacob Grojanowski), שהיה הראשון שהצליח להימלט ממחנה חלמנו.

ב-6 בינואר 1942 נלקח ג' ועמו עוד 28 יהודים, ממקום מגוריו באיזביצה למחנה ההשמדה בחלמנו. שם עסקו ג' ויהודים אחרים, שהובאו ממקומות שונים באזור, בקבורת הקורבנות שנרצחו במשאיות גז. רוב הקורבנות היו יהודים, גברים, נשים וטף, להוציא כשמונה משלוחים של צוענים שהובאו לשם בזמן שג' שהה במחנה. ג' הצליח להימלט מחלמנו והגיע לגטו ורשה כנראה בפברואר 1942.

בעדותו מתאר ג' באופן מדויק ומפורט ביותר את תהליך ההשמדה בחלמנו, שכלל הטעיית הקורבנות עד לרגע מותם, חניקתם בגז מפלט בתוך רכב מיוחד, הוצאת הגוויות בידי העצירים שאולצו להיות קברנים, ניקוי פנים הרכב לאחר הרצח ואופן קבורתם של הגוויות בתוך הבורות. ג' היה מתאר את מצבם הנפשי הקשה של קברני הכפייה, את הסדיסטיות של הרוצחים ואת בריחתו מהמחנה. על-סמך עדות זאת עובד בארכיון רינגלבלום דין-וחשבון על הרצח בחלמנו בפולנית ובגרמנית. הדין-וחשבון בפולנית נועד לידיעתה של נציגות ממשלת פולין, הדלגטורה, היא העבירה את המידע ללונדון והוא התקבל שם במרס-אפריל 1942. הנוסח הגרמני היה מיועד להפצה בקרב גרמנים, בתקווה שהמידע יעורר תגובות כלשהן.